

УДК 630*794

Ст. викл. Б.Я. Бакай – НЛТУ України, м. Львів

АНАЛІЗ І ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ КРУГЛИХ ЛІСОМАТЕРІАЛІВ¹

Узагальнено основні напрямки розвитку лісової промисловості в світі, запропоновано інформацію про сучасний стан і тенденції в цій сфері діяльності, підкріплену статистичними даними.

Ключові слова: ринок лісоматеріалів, круглі лісоматеріали, пиломатеріали.

Senior teacher B.Ya. Bakay – NUFWT of Ukraine, L'viv

Analysis and tendencies of development of world market of roundwood

The article presents the whole image of timber industry in the world, gives information about contemporary trends and tendencies in this field supported by statistical data.

Keywords: wood markets, roundwood, sawn wood.

Основними чинниками перспективного збільшення обсягів виготовлення круглих лісоматеріалів є наявність великих світових запасів лісових ресурсів, придатних до комерційної експлуатації, і підвищення попиту на пиломатеріали. Протягом останніх років високими темпами розвиваються виробництва з механічної переробки деревини, що створює також додаткову можливість використовувати в значних об'ємах низькоякісну деревину. Приблизно 65 % заготовлених круглих лісоматеріалів припадає на ділову деревину хвойних порід, яка поступає в лісопромислове виробництво, а саме – лісопиляльний сектор [1] (табл. 1).

Згідно з оцінкою, 80 % світового об'єму заготовлених круглих лісоматеріалів хвойних порід припадає на Європу, Росію і Північну Америку, причому впродовж останніх п'яти років цей показник залишався досить стабільним. На частку круглих лісоматеріалів твердолистяних порід, що заготовляються в цих країнах, припадає приблизно половина загальносвітового показника і значна частина обсягу заготівлі деревини твердолистяних порід помірної зони.

Табл. 1. Світове виробництво і об'єми торгівлі лісоматеріалами

Назва продукції	Об'єм, м ³		
	виготовлення	імпорту	експорту
Круглі лісоматеріали	3 535 613 381	135 084 817	133 968 797
з них: – хвойних порід	1 286 289 227	85 065 574	81 396 329
– твердолистяних порід	2 249 324 154	46 003 905	47 904 198
В т.ч. ділова деревина	1 665 441 360	131 069 479	129 300 527
з неї: – хвойних порід	1 070 869 608	85 065 574	81 396 329
– твердолистяних порід	594 571 752	46 003 905	47 904 198
Пиломатеріали	424 814 075	130 479 437	142 932 778
з них: – хвойних порід	325 813 592	105 985 179	119 718 412
– твердолистяних порід	99 000 483	24 494 258	23 214 366

¹ Стаття підготовлена за результатами співпраці в українсько-шведському проекті "Програма підтримки реформ українського лісового господарства".

Пиломатеріали хвойних порід. У першому кварталі 2007 р. середня світова ціна хвойного пиловника в 18 ключових місцях світу досягла історичного максимуму, становивши 82 дол. США за 1 м³ [2]. Необхідно відзначити, що середня ціна впродовж 12 років перебувала в межах 53-78 дол. США і лише цього року перетнула психологічний рівень.

Ціни на пиловник у Центральній Європі, зокрема Німеччині, Австрії, Чеській Республіці і Франції, зменшилися протягом перших шести місяців 2007 р., оскільки утворилися великі обсяги деревини після штормового вітру в січні [2]. Багато пошкодженої штормом деревини відразу було заготовлено і тепер в лісовій промисловості виникла велика потреба в свіжій деревині, що призвело до високих цін в кінці року. Тому середня ціна на пиловник ялини в Німеччині становила в третьому кварталі 142 дол. США/м³ (104 Євро/м³) порівняно з ціновим піком 155 дол. США/м³ в першому кварталі 2007 р., що на 40 % вище за ціну початку 2005 р. (рис. 1).

Також, упродовж 2007 р. ціни на пиловник хвойних порід зросли в більшості районів Східної Європи і Північно-західної Росії, проте знизилися в Скандинавських країнах. Причиною зростання вартості деревини стало збільшення відстані вивезення, що істотно вплинуло на транспортні витрати. Але основною причиною підвищення вартості деревини є стрімке зростання витрат на паливо. З початку нового 2008 р. ціна нафти на світових біржах вже декілька раз перевищувала відмітку 100 дол. США за барель.

Найбільше ціни на круглі лісоматеріали зросли в Східній Європі, що було обумовлене їх зростанням в Балтійських державах, Польщі і Чеській Республіці, оскільки лісопильні підприємства працювали при значному завантаженні виробничих потужностей і наявності деревної сировини вітчизняного виробництва скоротилася. Відсутність сировини за низькими цінами створила дефіцит круглих лісоматеріалів у лісовій промисловості Польщі, який досяг 5 млн. м³ на рік. Тому виникла необхідність імпорту дорожчої, ніж в Польщі, сировини з-за кордону або понизити обсяги її виготовлення.

Ціни на круглі лісоматеріали середніх сортів, з яких зазвичай виготовляються будівельні пиломатеріали, і на пиломатеріали вищих сортів у Балтійських державах є сьогодні майже такими, як і в Скандинавських країнах. Високий попит на пиломатеріали в Швеції спровокував спробу збільшення цін на пиловник і балансову деревину. Упродовж четвертого кварталу 2007 р. середня ціна соснового пиловника становила 89 дол. США/м³, збільшившись приблизно на 10 % порівняно з третім кварталом 2007 р., і істотно відрізнялася від ціни в 2005 р. – 60 дол. США/м³.

Після недовгого, але стрімкого збільшення цін на пиломатеріали в період з другого кварталу 2006 р. до другого кварталу 2007 р. лісопромислові підприємства Канади, Німеччини і Швеції перевищили пропозиції над попитом, створивши ціновий колапс в структурі ринку (рис. 2). Однак, з 2008 р. очікується істотний розвиток ринку житлового будівництва в країнах Західної Європи і Північної Африки, що повинно виправдати очікування повернення цін на колишній високий рівень. Зовсім інша ситуація очікується на ринку США, де пиломатеріали впродовж 2008 р. матимуть низький попит.

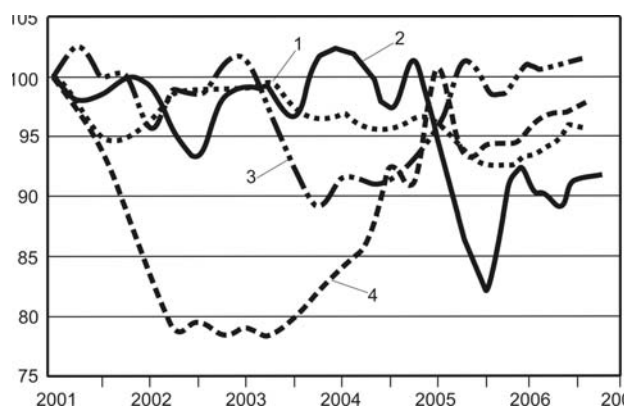

Рис. 1. Динаміка індексу цін у національній валюті на пиловник хвойних порід з доставкою в Європі:
1 – Фінляндія; 2 – Швеція; 3 – Німеччина; 4 – Польща

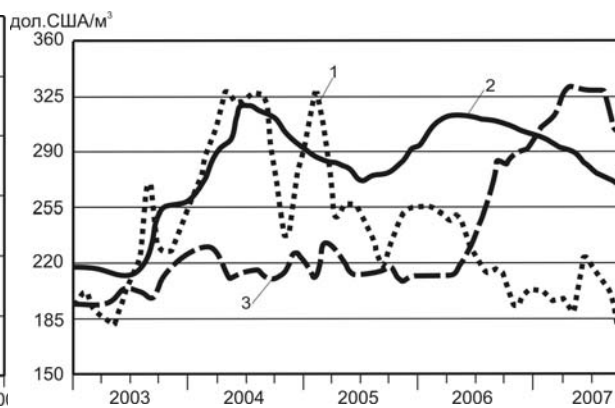

Рис. 2. Середні ціни на пиломатеріали хвойних порід (поперечний перетин 47×100 мм): 1 – США (ялина, сосна, ялиця); 2 – Японія (ялина, сосна, ялиця); 3 – Швеція (ялина)

Пиломатеріали твердолистяних порід. Сектор деревини твердолистяних порід – це в основному целюозна промисловість і виробництво листових деревних матеріалів. Вони, як правило, володіють великими фінансовими можливостями в плані закупівлі круглого лісу. Крім того – це сектор біоенергетики, що розвивається, який має змогу платити вищі ціни за відходи підприємств лісопромислового комплексу і низькоякісну деревину.

Тенденція до зниження споживання пиломатеріалів твердолистяних порід у регіоні Європейської економічної комісії ООН встановилася з 2001 р., що головним чином було зумовлено спадом у виробництві меблів і корпусних виробів. Протягом 2006 і 2007 рр. спостерігається повільне зростання споживання пиломатеріалів твердолистяних порід. Скорочення споживання пиломатеріалів твердолистяних порід простежується в країнах Північної Америки в межах 4 % за рахунок зниження попиту з боку меблевої і паркетної галузі США і, як уже згадувалося, внаслідок спаду житлового будівництва [3], (табл. 2). У Канаді скорочення випуску пиломатеріалів твердолистяних порід виявилось не таким помітним, оскільки 94 % виробництва твердолистяних пиломатеріалів імпортується з США.

Провідними виробниками пиломатеріалів із твердолистяних порід деревини за обсягом виготовлення є європейські країни – 16 млн. м³. Позиції лідера у виробництві вказаної продукції зберегла за собою Туреччина – її випуск в 2006 р. становив 2,76 млн. м³. Друге місце з виробництва пиломатеріалів із твердолистяних порід деревини в Європі посідала Франція, проте в 2006 р. випуск тут дещо зменшився, становивши 1,95 млн. м³. Румунські лісопромислові підприємства, навпаки, збільшили обсяг виготовлення пиломатеріалів до 1,85 млн. м³.

Особливі труднощі відобразилися на лісопромислових підприємствах України, що експортують продукцію з деревини бука в країни Північної Америки і Європи. У таких країнах, як Німеччина і Франція індекс цін на пиломатеріали буку знизився порівняно з 2000 р. на 11-13 %. На жаль, у 2008 р. тенденція цін на пиломатеріали буку залишиться невітійною – бук не матиме попиту.

Табл. 2. Виробництво і об'єми торгівлі лісоматеріалами твердолистяних порід у США, тис. м³

Назва продукції	Рік		
	2005	2006	2007
Виробництво	27 355	25 986	25 122
Імпорт	2 537	2 137	2 207
Експорт	3 424	3 373	3 301

Росія, виступаючи найбільшим виробником в регіоні, утримує випуск продукції твердолистяних порід у межах 2,7 млн. м³. Очікується, що експортні мита на круглі лісоматеріали сприятимуть подальшому розширенню російського виробництва пиломатеріалів.

Могутні компанії, що виготовляють пиломатеріали твердолистяних порід, проявили далекоглядність і розмістили свої виробничі потужності в країнах з низьким рівнем витрат, наприклад в Китаї. З метою зменшення собівартості виробництва західноєвропейські виробники спочатку розмістили свої виробничі потужності в Румунії, Україні і Росії, проте сьогодні дивляться ще далі на схід – на країни Азії.

У секторі деревини твердолистяних порід на сьогодні відбуваються структурні перетворення. Одним з ринків, що динамічно розвивається, для збуту деревини твердолистяних порід є сектор паркету і ламінованих настільних матеріалів. Діяльність з пропаганди естетичних якостей дерев'яного покриття підлоги була успішною. Цьому також сприяв той факт, що воно корисніше для здоров'я, ніж покриття з інших матеріалів.

У 2007, як і в попередніх 2005 і 2006 рр., зберігається тенденція зниження ціни на дубовий пиловник в США, оскільки уповільнення темпів зростання будівництва нового житла разом із збільшенням імпорту товарів з доданою вартістю вплинули на попит на настільні матеріали, корпусні меблі і ін. У першому кварталі 2006 р. середні ціни на пиловник дуба в США знизилися порівняно з початком 2004 р. на 12 % і досягли свого найнижчого за п'ять років рівня. У протилежній ситуації опинився один з найбільших європейських ринків, а саме Німеччина, де ціни на дуб мали тенденцію до підвищення у зв'язку із зростанням попиту на паркет як на внутрішньому, так і на експортному ринках. На початку 2006 р. ціни в цій країні досягли свого найвищого рівня за останні шість років.

Пиловник і пиломатеріали, виготовлені з дуба, продовжують мати найбільшу питому вагу в споживанні деревини твердолистяних порід, причому попит на них в Європі і Азії постійно зростає (рис. 3). У 2007 р. позначився вплив Китаю на збільшення імпорту деревини твердолистяних порід з Росії, що швидше за все призведе до підвищення цін на пиломатеріали твердолистяних порід.

Щодо ринку лісоматеріалів тропічних порід, то необхідно відзначити збільшення виготовлення круглих лісоматеріалів на 10,6 %, а пиломатеріалів – на 13,0 %, при цьому їх експорт скоротився. Очевидно, що така тенденція щодо експорту існуватиме і в майбутньому через політику, яку проводять уряди країн-виробників у сфері охорони лісів і заохочення виготовлення товарів з доданою вартістю.

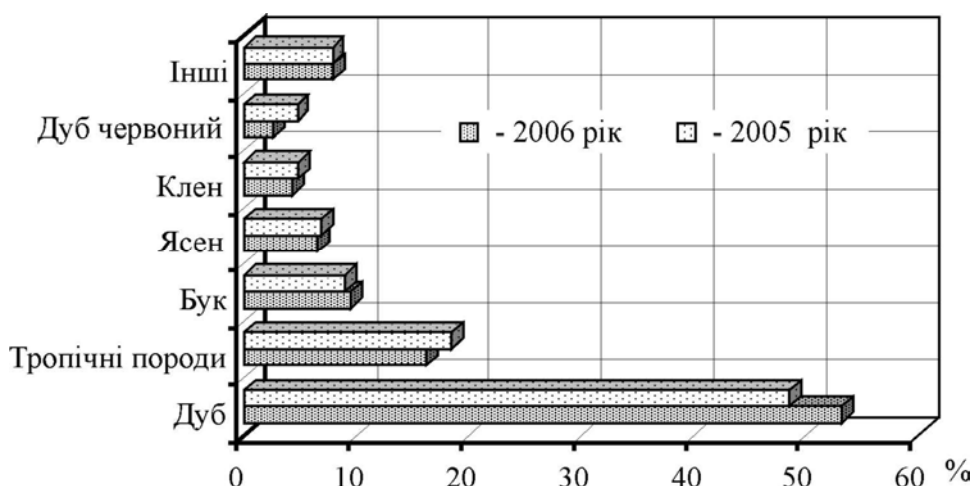

Рис. 3. Діаграма розподілу використання твердолистяних порід для виготовлення покриттів для підлоги

Висновки. Узагальнюючи тенденції розвитку виробництва, торгівлі і споживання лісопродукції в світі, можна зробити такі висновки:

1. Лісопромислова галузь в абсолютній більшості країн світу протягом останнього десятиліття розвивається стабільно і характеризується збільшенням обсягу виготовлення пиломатеріалів. Основною передумовою збільшення обсягів виготовлення пиломатеріалів є стійке зростання попиту на лісопиляльну продукцію в світі.

2. Характерною особливістю більшості країн світу є орієнтація на постійне збільшення виготовлення пиломатеріалів на основі глибокої переробки ділової і низькоякісної деревини.

3. Різкі зміни цін характеризуються циклічним розвитком загальної економіки в масштабі регіону і згладжуються транснаціональною інтеграцією комерційних структур, що призводить до зниження цін на круглі лісоматеріали.

4. Стрімкий розвиток європейської лісопиляльної промисловості сприяв зростанню попиту на ділові круглі лісоматеріали і збільшив виробництво пиломатеріалів хвойних і твердолистяних порід як для внутрішнього, так і для зовнішнього ринків.

5. У 2007 р. в Росії введено в дію новий Лісовий кодекс. Тому збільшення вивізного мита на експорт круглих лісоматеріалів матиме міжнародні наслідки та внесе істотні зміни в обсяги і структуру торгівлі, особливо з такими країнами, як Китай, Японія, Фінляндія і Швеція.

Література

1. База даних: FAOSTAT | © FAO Statistics Division 2008 | 28 January 2008.
2. The UNECE/FAO Forest Products Annual Market Review, 2006-2007. – Geneva: United Nations, 2007. – 174 p.
3. Howard, James L.; Westby, Rebecca. U.S. forest products annual market review and prospects, 2004-2008. Research Note FPL-RN-0305. Madison, WI: U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Forest Products Laboratory. 2007. – 11 p.